



Koncz István, a Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület ügyvezető elnöke

Educatio: Kérem, mutatkozzon be röviden, és mondja el, hogy kik és miért hozták létre a Professzorok az Európai Magyarországért Közhasznú Egyesületet.

Koncz István: Koncz István vagyok, 30 éve tanítok egyetemen és főiskolán, s azóta végzek kutatómunkát is. 1990–94 között az MTA Pszichológiai Intézetének ügyvezető igazgatója voltam. Korábban a kamaszok és a tanárok, ma elsősorban az üzletemberek személyiségét kutatom. Hobbim az irodalmi szerkesztés és a könyvkiadás.

Én vagyok jelenleg a Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület ügyvezető elnöke. Az egyesület soros elnöki rendszerben működik, ami azt jelenti, hogy négy elnöke van, akik évente váltják egymást. Demetrovics János akadémikus volt az első alapító elnök. Az ügyvezető elnök „új találmány” az egyesületben, mivel kiderült, hogy éves váltásban nem lehet operatíván szervezni. A PEM 2003-ban alakult, de előzményei is voltak. Ezeket én nem ismerem. A PEM azzal a céllal jött létre, hogy a humán és reál értelmiségieket összefogja. Azokat, akik profik a szakmájukban, és egyetértenek azzal a törekvésünkkel, hogy a magyar értékeket fel kell fedeznünk, és kommunikálnunk kell a nagyvilág felé. Professzorok egyesülete lett, mert az alapítók professzorok és akadémikusok voltak, de ma már olyan profi szakembereket fog egybe a szervezet, akik nagyon szeretnének valamilyen szakmapolitikai munkát végezni, de politizálni nem. Mottónk szerint: „Társadalmi problémaérzékenység, tudásalapú – közös – megoldáskeresés.”

E: Az Egyesület öndefiníciója szerint „az európai és magyar értékek kapcsolatára, közvetítésére, bemutatására kívánja fordítani figyelmét”. Melyek azok a magyar és európai értékek, amelyekről itt szó van?

K. I.: Az egyesület létrehozása mögötti gondolat az volt, hogy nagyon sok olyan értékünk van, amely európai, nemzetközi érték, de igazán még azt sem vagyunk képesek bevallani, hogy ezek a mi nemzeti értékeink. Sok-sok olyan szelete van a történelmünknek, a „lenyomott” személyiségünk múltjának, ami értéket képvisel. Nem arra gondolok csupán, hogy „helytállunk Európáért”, bár ezt is el kellene először ismerni, hogy helytállunk már vagy ezer éve, hanem például arra, hogy nagyon kitartóak vagyunk. Ez is egy nemzeti érték, mert ez hozza ki a lenyomott nemzeteket a sárból. Ez nem nemzetieskedés, hanem tény: nem volt olyan ötven évünk, amikor ne mondta volna valaki, hogy nem érünk semmit – s ez a személyiségünkön látszik is. Tehát az is nagy értékünk, hogy kitartóak vagy hogy megbízhatóak vagyunk. Ezek alapértékek, amelyek újabb értékeket teremtettek: épített és természeti értékeket. A teremtett értékeink egy részét elfogadja a világ a világörökség részeként, de számos értékünk ismeretlen, vagy más tulajdonában van. Az egyik érték-sor tehát az egyénben (s nem a közösségben!) keresendő – ez az egyik szelete a mi érték-rendszerünknek. A másik szelete azok a kikezdhethetetlen európai értékek, amelyek itt teremtődtek meg, mint pl. a tudományos eredmények, vagy a magyar reformáció. A sort persze hosszasan lehetne folytatni, éppen ezért terveztünk meg másfél évvel ezelőtt egy programsorozatot, amely az „Európai nemzeti értékeink” címet viseli. A cél, hogy először is felkutassuk az értékeinket, akárhol is van Magyarországon (ilyen pl. a debreceni reformáció), utána, hogy megmutassuk ezeket a képviselőinknek, akik Budapesten döntenek az ország sorsáról, s végül megmutassuk Brüsszelben az ottani magyarok segítségével, de nem csak Európának, hanem az egész világnak.

E: Egy egyesület névválasztása mindig üzen valamit. Az Önök esetében mintha azt üzenné, hogy Európán kívül nincs Magyarországnak jövője.

K. I.: Nem hiszem... Egy olyan folyamatban jött létre a szervezet, ami a legfontosabb folyamat volt akkoriban: az Európai Unió tagjai lettünk. Már többször elmondtam konferenciákon, hogy mi a honfoglalás óta mindig is európaiak voltunk. Amikor megalakult az egyesület, azt szerettük volna hangsúlyozni, hogy az európai jövőterv megalkotásában az értelmiség részt akar venni, akár az ország irányítóival együtt, akár a kormány mellett, akár a kormánnyal szemben. Azt is szoktuk mondani, hogy a „mindenkori kormány lelkiismerete” is szeretnénk lenni – a mostani kormány nyitott is erre. Néhány hete a sajtóban felvetették, hogy a kormány „kiszolgálói” vagyunk, de itt nem erről van szó, hanem arról, hogy ez a szervezet nem hagyja, hogy a kormány az alkotó értelmiség nélkül tervezze meg a jövőt. Az egyesület könyvsorozata is erről szól. Ezek diagnózisok, amelyekben nem azt írjuk le, hogy mit kell csinálni, hanem azt, hogy mit lehet csinálni – a gyakorlatot kutató tudós szerint. Most már nem is tudja, s nem is akarja kikerülni a kormány az eddig elkészült öt kötet igazságait, és lesz még jó néhány...

E: Említette, hogy az alapítók között csak professzorok és akadémikusok voltak. Mennyire tekinthető exkluzívnak az egyesület?

K. I.: Abban az értelemben exkluzív, hogy azok, akik a tizenöt szakmai politikai műhelyben dolgoznak, és felvállalják az országos szintű koordinálást, többnyire professzorok és akadémikusok. Abból a szempontból is exkluzív, hogy Debrecen és környéke tekinthető a prototípusnak, és ez az a regionális szervezetünk, ahol, ha jól emlékszem, öt akadémikusunk is van. Úgy is exkluzív, hogy az alkotni akaró vezető értelmiség kereszttetszete.

E: A műhelyvezetőknél vagy regionális vezetőknél kívül is csak professzorok vesznek részt a munkában?

K. I.: Nem. Azok a professzorok, akik egy-egy szakma krémjei, adhatnak az egyesületnek exkluzív jelleget, de azért nagyon sokan vannak, akik együttműködnek a műhelyekkel, és nem professzorok. Ezek közös jellemzője, hogy mindannyian profik a maguk területén, szóval akár el is hagyhatnánk az egyesület nevéből a „professzorok” megjelölést, és használhatnánk helyette a „profit”. A professzorok és akadémikusok nagy tömegét (száz feletti létszámról van szó) azok adják, akik létrehozták az egyesületet, illetve az első körben csatlakoztak.

E: Most hány tagja van az egyesületnek?

K. I.: Most több mint háromszáz tagja van, de ez változik folyamatosan, mert például a rektorválasztások után még nem alakult ki, hogy az új rektorok hogyan viszonyulnak az egyesülethez. Az előző hároméves ciklusban a Rektorok a Magyar Felsőoktatásért Egyesület is csatlakozott. Az első két évben mindenki egyénileg lépett be, de később egyesületek is csatlakoztak hozzánk, mint a már említett rektori egyesület vagy az Országos Tréner Egyesület.

E: Ha már a tagságról beszélünk, hadd kérdezzem meg, hogy miért nem nyilvános a taglista?

K. I.: Én nem tudok róla, hogy nem nyilvános...

E: Mindenesetre nem lehet olyan egyszerűen hozzáférni, mint a Batthyány Kör esetében. Náluk fenn van a lista az egyesület honlapján.



K. I.: Nem tudok róla, hogy nem nyilvános... Amit biztosan nyilvánosságra hoztunk, az a vezető tisztségviselőknél a sora. De a lényeg, hogy soha senki nem tiltotta meg... Lehet, hogy csak a mechanizmusunk nem működik úgy, hogy mindent a honlapra tegyünk... Az is hozzátartozik a dologhoz, hogy eddig a honlapra nem figyeltünk eléggé, mert nem ez volt a központi kérdés, hanem az, hogy építsük fel a szervezetet, legyenek embereink, és akarjunk együtt alkotni valamit. Lehet, hogy ezt nem jól tettük, de nem szeretnénk olyanok lenni, mint sok szervezet – s itt most nem a Batthyány Körre gondolok –, amelyek megmutatják magukat, állandóan reflektorfényben vannak, de közben a tagok nem dolgoznak...

E: Mi a feltétele a csatlakozásnak?

K. I.: A vezető értelmiséghez kell tartozni, és igazolni kell, hogy az illető már alkotott valamit, még akkor is, ha „csak” adjunktus. Vállalni kell, hogy a magyar értékeket felkutatja, és azt kommunikálja. Meg kell határozni, hogy mely konkrét szakmai területről csatlakozik melyik szakmapolitikai műhely mögé. Ami még fontos, hogy a vezetőségnek a felsorolt referenciákat, a jelentkező munkásságát el kell ismernie. Ez a vezetőség nemcsak az elnökökből áll, hanem más profi szakemberek is részt vesznek benne, s a területiség elve is érvényesül. Ugyanakkor az egyéni tagság kiemelt forma nálunk, de nem kell feltétlenül egyéni tagnak lenni, lehet pártoló tag vagy támogató tag is valaki. A szakmapolitikai műhelyeinkben dolgozók többsége egyáltalán nem tagja egyénileg az egyesületnek, de dolgozik.

E: Az egyesületbe nem csak magyarok, hanem külföldiek is beléphetnek. Bárki csatlakozhat?

K. I.: A világ bármely országából csatlakozhatnak, de ez egy eléggé beszűkített lehetőség már. Nagyon beelendültünk az elején, azt mondtuk: a külföldön élő híres magyarok, a bennünket ismerő és elismerő külföldi professzorok is csatlakozzanak. Az elsők között ilyen volt a holland Mönks professzor, aki az Európai Tehetség Társaság elnöke, az egyik legismertebb tehetségkutató a világon. De szoros kapcsolatunk volt Hershko Nobel-díjas tudóssal is. Tehát elindult egy folyamat, de aztán megállt, mert rájöttünk, hogy tulajdonképpen nekünk kellene megkeresni azokat, akiket be szeretnénk vonni a munkánkba, s ez a keresés most elsősorban a szomszédos magyar származású egyetemi tanárok körében folyik. A szervezetépítés ezzel egy minőségileg új szakaszba lépett.

E: Volt olyan, hogy valakit a jelentkezők közül visszautasítottak?

K. I.: Visszautasítani még nem utasítottunk vissza senkit, de olyan volt, hogy azt mondtuk, hogy valaki legyen inkább pártoló tag. A tagságnak ugyanis van még egy nagyon fontos feltétele, mégpedig az, hogy keményen kell dolgozni! Azok még pártoló tagok lesznek, akik nagyon fiatalok. Megjegyzem: nagyon sok fiatal van a csapatban, külön PhD szekciónk is van már két éve, és vannak egyetemi és főiskolai hallgatóink, akiket egyénileg nem léptetünk be.

Vannak persze etikai kitételeink is, ami inkább az egyén habitusára vonatkozik, vagy a világlátására, olyan szempontból, hogy pl. nihilista nem lehet. Ilyen etikai jellegű probléma azonban a jelentkezőkkel még nem volt.

E: Volt arra precedens, hogy valakit kizártak az egyesületből?

K. I.: Nem.

E: Mennyire vannak egyensúlyban a PEM tagságában a különböző tudományterületek képviselői?

K. I.: Ez egy érdekes dolog. Az alapítók nagyobb részt orvosok és természettudósok voltak néhány kivétellel. Az orvosok körében volt talán a legnagyobb igény arra, hogy legyen egy szervezet, ahol a nemzet sorsát meghatározó nagy kérdéseket meg lehet vitatni. A jelenlegi szervezetünk erre teljesen alkalmas. Ebből a szempontból tipikusnak mondható az egészségügyről szóló konferenciánk, ahol Tulassay Tivadartól, a Semmelweis Egyetem rektorától kezdve Solymosi Tamásig, a legkülönbélebb világszemléletű tudósok jöttek össze. A zárás utáni beszélgetésen talán éppen a Semmelweis Egyetem rektorának a szájából hangzott el, hogy ilyen rendezvények kellenek, ahol a különböző elképzeléseket nemcsak ütköztetjük, hanem megszülethet egy olyan dokumentum is, amit a kormány asztalára lehet tenni azzal, hogy ez a vezető professzorok véleménye. Tehát hihetetlen igény van az emberekért felelős tudósok körében, hogy valaki megszervezze nekik azt a fórumot, ahol hasznosítható a véleményük, s itt a PEM animátori, egyeztető, sőt időnként kibékítő szerepe is nagyon jelentős lehet.

E: Nem kétséges, hogy közvetítő funkciókat is betölthet egy ilyen szervezet, de ha visszatérünk a kezdetekhez, akkor talán mégis lehet abban valami, hogy a PEM megalakulása egyfajta reakcióként is értelmezhető arra, hogy egy évvel korábban az ugyancsak természettudósok és orvosok által alapított Batthyány Kör egyesületté vált?

K. I.: Nézze, én ezt nem tudom..., de személy szerint azt gondolom, hogy nem. Amikor már tisztává vált szervezetileg az egyesület, soha sehol nem írták le és nem hangzott így el. Biztos, hogy korábban, rejtett vitákban egymásnak feszülhettek így is az indulatok, s lehetett mögötte politikai hovatartozás kérdése is, de mind az öt nagy konferenciánk azt mutatja, hogy mi nem vagyunk a „másik oldal”, és nem tartom a Batthyány Kört sem a „másik oldal”-nak. Valójában nem ez érdekli a tudósokat: teljesen mindegy, hogy valaki más filozófiát követ, az a lényeg, hogy a véleményük elhangozhasson és hasznosuljon. Erre nagyon készülnek mindkét egyesületben, s mindig kulturáltan ütköznek, ami nem jellemző azért minden egyesületre, de erre a kettőre – úgy gondolom – igen. Minden szűk körű vagy nagyobb nyilvánosság előtt folyó vitánkon, különösen a vidéken megszervezett konferenciákon, különböző pártállású vagy világnézetű személyek kerültek össze, de nem ez érdekelte őket. Például a következő konferenciánkon Kósa Lajos, a debreceni polgármester és Bölskey Gusztáv püspök úr is előad.

E: Náray-Szabó professzor azt mondta, amikor faggattam az értelmiségi szervezetekkel való kapcsolatukról, hogy ők a PEM-mel próbálkoztak, de nem tudtak közös rendezvényt összehozni. Az Önök részéről volt közeledés?

K. I.: Azt gondolom, hogy Náray-Szabó professzornak jogos ez az érzése, mert szervezetileg nem működünk együtt, de hadd tegyem hozzá, hogy vagy másfél éve van ilyen tervünk, s tudom, hogy ők is keresik velünk a kapcsolatot. Tehát szervezetileg még nem fogtuk meg egymás kezét, de szerintem e felé haladunk. Már csak azért is, mert mind a két egyesület tagjai egymással nagyon jó szakmai kapcsolatban vannak, rendszeresen találkoznak a szűkebb rendezvényeiken, s a mi nagy rendezvényeinken is mindig van a Batthyány Körből valaki. A parlamentben például a „Tudásalapú kormányzás” című konferenciánkon vagy tízen voltak jelen onnan. De mi ilyenkor nem egyesületből, hanem egyénileg, a szakmából hívunk embereket. Szóval, jogos lehet az igénye Náray-Szabó professzor úrnak, hogy le-



gyen szervezeti szintű a kapcsolat, de ehhez az elnökségek közötti egyeztetésre van szükség. Én személy szerint nagyon örülnék ennek, mert a fő stratégiai kérdésekben nincs nagy eltérés közöttünk: mindannyian azért akarunk tenni, hogy Magyarország európai polgárokat nevelő ország legyen.

E: Többször is kihangsúlyozta, hogy politikai pártoktól független az egyesületük. Ez azt jelenti, hogy közvetlenül nem is vesznek részt a parlamenti pártok szakmapolitikai programjainak a kidolgozásában?

K. I.: Igen! Mindenki magánemberként tagja az egyesületnek. Minden egyesületben meg lehet nézni, hogy ki melyik párthoz tartozik, és akkor lehetne címkézni, hogy az egyik „jobboldali”, a másik meg „baloldali”. Egy biztos: az egyesület elnökségében senki sem folytat direkt politizálást, mert ez nem politikai szervezet. Szerintem nem helyes azt gondolni, hogy egy társadalmi munkában dolgozó tudós, csak azért, mert SZDSZ-es, vagy fideszes, vagy MSZP-s mindig politizál, mert ez egyszerűen nem így van. Semmi értelme címkézni, hogy Daróczy Zoltán „MSZP-s” vagy Pálinkás József „fideszes”, mert még ha igaz is, nem ez határozza meg azt a szakmai munkát, amit végez. Azt sem szabad elfelejteni, hogy az egyesületünk megalakulása óta nem volt más kormányon, csak az MSZP-SZDSZ koalíció. Ez a kormány felvállalta, hogy a csapatunk tudását hasznosítja. Először nem megrendelésre, de most már együttműködés alapján olyan kritikai diagnózisokat állítunk fel, amelyeket a kormány hasznosíthat a saját stratégiai terveiben. Ha egy másik kormány jönne, akkor lehet, hogy az is elfogadná, mert nem is nagyon hagynánk, hogy figyelmen kívül hagyja a véleményünket. Tehát nálunk nem jelenik meg senki pártpolitikus mezben, egymást nem szoktuk soha címkézni.

E: Ha már a sajtó szoba került, nemrégiben megjelent a Magyar Nemzetben egy cikk, amely a PEM politikai elkötelezettségét taglalja, azt állítva, hogy az egyesület az elmúlt két évben a Miniszterelnöki Hivataltól 20 millió forint támogatásban részesült. A Professzorok Batthyány Körének elnöke azt nyilatkozta, hogy ők csak a tagdíjából fedezik a költségeiket. A PEM milyen pénzügyi forrásokkal rendelkezik?

K. I.: Bizony, ez egy nagyon érdekes sajtóvita volt, ahol leginkább a különböző orgánumok vitatkoztak egymással... Ez a cikk nem volt jó szándékú cikk és nem két évről van szó. Amikor jeleztük, még a Medgyessy-kormánynak, hogy nem hagyjuk, hogy ezt a tudós társaságot kihagyják a jövőépítésből, akkor megkérdezték, hogy mit tudunk nyújtani. Ekkor az első három kötetünket letettük az asztalra – közigazgatás, egészségügy, fenntartható fejlődés –, és semmilyen támogatást nem kaptunk. Ezek után létrejött egy együttműködési megállapodás a kormánnyal. Én számos helyen (tévében, rádióban, sajtóban) elmondtam, hogy szívesen leülök bárkivel, és megmutatom azokat a produktumokat, pl. a diagnózis köteteket, amelyekhez a Miniszterelnöki Hivatal is hozzájárult. Hogy miből fedezzük a költségeinket? A tagdíjából, a Civil Alapprogramból, mert közhasznú szervezet vagyunk, és így már tudunk ilyen támogatásra pályázni, egyéni felajánlásokból (hozzá kell tennem, hogy vezető kutatóink 10–20 ezer forintokat is befizetnek tagdíj gyanánt), vannak magánemberek, akik támogatják a szervezetet, s úgy tűnik, hogy nyitott felénk a magyar tőke is. Szóval sok elemből áll ez össze. A kormánnyal kötött megállapodás alapján a kutatási feladatok elvégzésére kapott pénzünk az utolsó fillérig azokra a feladatokra ment. Ehhez azonban hozzátenném, hogy egy jól menedzselte, szűk vezetőségű, nem nagy apparátussal rendelkező egyesületnek sokkal könnyebb a tudományban is haladni. Amit egy nagy állami intézmény több év alatt tud megcsinálni, azt mi néhány

hónap alatt elvégezzük. Az más kérdés, hogy az eredménynek nem mindig örülnek. Volt olyan, hogy egy miniszter először azt mondta, hogy nincs igazunk, aztán egy hónappal később megkérte a kötetünket három példányban, hogy odaadja az államtitkároknak mint kötelező olvasmányt...

E: A PEM tevékenysége nagyon sokrétű: vannak nyilvános konferenciái, könyvbemutatóval egybekötött klubbeszélgetései, könyvsorozata, stb. Kik és milyen módon hoznak döntést arról, hogy egy adott évben mely témák kerüljenek a középpontba?

K. I.: A szakmapolitikai műhelyek teljesen önálló szakmai életet élnek. A terveiket többnyire csak elmondják, s nincs más nyoma, mint egy jegyzőkönyvi bejegyzés, hogy az elnökség a javaslatokat meghallgatta. Ilyen volt például az ELTE oktatóinak vállalása: a PPK néhány tanára Bábosik István professzor úr vezetésével jelentkezett, hogy ezt és ezt kutatnák, vannak már kész anyagaik, de álljunk mögéjük, illetve „tegyük alájuk” a szervezetünket és publikáljuk a szakmai anyagaikat. A szakmapolitikai műhelyek vezetői tehát az elnökséget kérik, hogy az elképzeléseiket „eméssze meg”, főleg, ha szervezeti és anyagi támogatást várnak hozzá. Vannak olyan szakmapolitikai műhelyeink is (pl. biztonságpolitika, erőszakmentesség), amelyek soha nem kértek semmit, és most kilépnek egy nagy konferenciával és egy kötettel. Vagy itt van az én műhelyem, a tehetséggondozás, hamarosan megjelenik a kötetünk, nem kértünk támogatást, de tájékoztattuk az elnökséget, amelynek persze én is tagja vagyok, hogy vegye fel ezt az éves tervbe. Olyan témák is vannak, amelyeket az elnökség javasol, mert látja, hogy a kormány bajlódik vele, pedig meg akarja oldani. Ilyen pl. a feketegazdaság, a kisvállalkozások közelítése a multikhoz, a fenntartható fejlődés jogi háttere, stb. Tehát összességében egy nagyon rugalmas mechanizmus működik.

E: Vannak bejáratott csatornák, amelyeken keresztül eléri az adott szakma képviselőit, egyrészt azokat, akiket be szeretnének vonni a szakmapolitikai műhelyek munkájába, másrészt a szélesebb szakmai közönséget?

K. I.: Ebből a szempontból mi abszolút direktsek vagyunk. A tagságunk a legkülönbélebb szakmák kiemelkedő szereplőiből alakult ki. Mint ahogy már korábban említettem, eredetileg a szervezetet nagyrészt orvosok és reálértelmiségiek alakították, ezért elkezdtük keresni a humán értelmiségieket. Aztán kiderült, hogy jó néhány pedagógiát-pszichológiát kutató, nagynevű tudósunk is van, Balogh Lászlótól Bábosik Istvánig (aki nem tagunk, de mindenhol ott van), de ide sorolom az alapítók közül Ranschburg Jenőt is. Arra is rájöttünk, hogy az elméleti szakemberek mellett a pedagógia gyakorlati művelőit is érdemes meghívunk, így kerültek be a pedagógiai intézetek munkatársai, vagy iskolaigazgatók is. Tehát teljesen tudatosan válogattunk, hogy olyan területeken (regionális és szakmai értelemben), ahonnan még nem volt emberünk, legyen valaki, aki ott a munkát megszervezi.

Kérdezte a szélesebb szakmai nyilvánosságot. Ez a Mentor magazin által adott, amelyen keresztül következetesen minden szakmai lépésünket nyilvánossá tettük. Ez 8–10 ezer olvasót jelent, sőt akár többet is, mert az egyetemek és főiskolák könyvtáraiban is fellelhető a magazin. Ezen kívül van egy budapesti klubunk, ami havonta egyszer összeül. Az elsón senki nem volt, aki csak úgy bejött volna, most az utóbbin már alig voltak olyanok, akik a tagjaink, pedig ilyenkor meghívunk 10–20 embert, akik a kutatásokat összefogják, és köteteket terveznek, de olyan külső szakembereket is, akik nem is ismernek bennünket.



Itt egyébként a kontraszt az, hogy a köztisztviselők egy része a klubbeszélgetésekre nem mozdul, hiába hívjuk meg őket. Az oktatás kérdése is ilyen. A másik oldalon: hihetetlenül jól együttműködve az Oktatási Minisztériummal és a Magyar Tehetség gondozó Társasággal 2006-ban például volt egy nagyszerű nemzetközi kongresszusunk. Szóval: ha tenni lehet, akkor működik a kooperáció, de hogy csak beszélgessünk, arra nincs nyitottság. Ugyanez a sajtó részéről: meghívunk mindig egy sor orgánomot, ebből 4–5 ember ott is van, de ezek többnyire azok, akikkel egyébként is kapcsolatban állunk.

S még valami: az igazi nyilvánosság vidéken van, ott mindig tudják, hogy ki mit csinál, s ha sikerül, mint pl. Debrecenben, Szarvason, Szolnokon, rátalálnunk néhány emberre, akiknek komoly tekintélye van, akkor százával jönnek a szavukra, s megjelenik a helyi sajtó, rádió, kábeltévé, vagyis mindaz, amit hallgatnak és néznek az emberek, és tudósítanak rólunk.

E: Ha jól értelmezem, akkor az államigazgatással meglehetősen felemás a kapcsolatuk. Csak a konferenciaszervezés területén tudnak együttműködni?

K. I.: Két véglet jellemzi a kapcsolatunkat: volt, hogy az a főosztályvezető, aki felel az adott területért, az utolsó pillanatban lemondta a meghívást. Ugyanakkor az egyesület vezérkarát tisztelik, szakmailag kikezdehetetlennek tartják, s ha azt szeretttük volna, hogy Medgyessy Péter vagy Kiss Péter ütköztesse véleményét meghívott előadóinkkal, akkor erre készségesen vállalkoztak. Ez kritika az államapparátus egy része felé: nagyon jó lenne, ha nagyobb nyitottságot tapasztalnánk azok részéről is, akik nemcsak a szakmapolitikai kérdések iránt érdeklődnek, hanem egy-egy terület működéséért ténylegesen felelnek.

E: S milyen a kapcsolatuk az érdekvédelmi szervezetekkel, pl. a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezetével vagy a HÖÖK-kal?

K. I.: Ez nagyon érdekes, mert városi szinten, tehát a regionális egységeinknél nagyon szoros a kapcsolat, pl. Debrecenben. De országos szinten a szakszervezettel mi úgy vagyunk, mint a Batthyány Körrel: nem nyújtottuk a kezünket, s talán nem láttuk, ha ők nyújtották. Ellenségeskedés nincs, de nem futotta az időnkéből – nálunk szinte mindenki társadalmi munkában dolgozik, s ennél fontosabb volt a szervezetet megépíteni. Szóval, azt gondolom, hogy az idő- és energiahiány miatt nem nyújtottuk a szakszervezet felé a kezünket, ... valószínű, hogy a HÖÖK felé nekem kellene... Végül is diákjaink és szakkollégistáink is vannak, sőt önálló PhD-s vonalunk is van, szóval időszerű az országos szervezettel is felvenni a kapcsolatot. Ez az ügyvezető elnök feladata, ezért enyém a mulasztás.

E: A hatásgyakorlás egyik lehetséges módja, hogy képviseltek magukat a fontosabb véleményformáló vagy közfeladatokat ellátó szervezetek kuratóriumaiban. Van olyan hely, ahol jelen vannak?

K. I.: Vannak olyan tagjaink, én kettőt is ismerek, akik dolgoznak ilyen grémiumokban, de olyan, aki a mi egyesületünket képviselné, nincsen. Egyszer kísérleteztünk ezzel, amikor a Civil Alapprogram tanácsába be akartunk kerülni. Itt is – mint sok helyen – gondolom, már leosztott lapok voltak, többekkel tárgyaltunk arról, hogy ezt a tekintélyes szakmapolitikai szervezetet hogyan lehetne beemlíteni, de a lobbizás nem sikerült. Le is mondtunk róla. Olyan van, hogy valaki közénk tartozik, és valamilyen kuratóriumban is tag, vagy ő az elnöke, vagy ő hozta létre. Főleg egy kisvárosban nagyon gyakori, hogy a helyi elit tagjai többféle funkciót is betöltenek.

E: Térjünk most vissza a szakmapolitikai műhelyek tevékenységéhez. A PEM külön szakmai műhelyt hozott létre a felsőoktatás és oktatáspolitikai kérdéseinek kutatására. Eddigi rendezvényeiken kiemelt téma volt a tudományos kutatás szabadsága, az informatika szerepe a felsőoktatásban és a tehetség gondozás. Miért pont ezek a kérdések kerültek előre?

K. I.: Először minden új szervezet egy-egy égető problémát kap elő. Hogy az informatika betör a személyiség érésebe, azt látjuk, de hogy mit okoz, azt nem. Elkezdünk egy kutatást a SZTAKI-val, ahol azt vizsgáljuk, hogy a személyiség, mint „informatikai bázis”, hogyan működik. Csermely professzor megfejtette, hogy a személyiség kommunikációs láncokból áll, de hogy erre hogyan hat a sok információ – a pedagógus, a média meg a világ – azt nem tudjuk. Először tehát azokra a témákra „csaptunk rá”, amelyekhez volt tudásunk, és nagyon égetőnek tűnt. A felsőoktatási kötet még várat magára, de hamarosan elkészül. Ehhez kapcsolódik majd egy konferencia, de ez igen sikamlós terület: meg kell küzdenünk egyfajta arisztokratizmussal, egyfajta politikai és önkormányzati szűklátókörűséggel, és egyfajta kényszerrel is, amit a politika és a gazdaság ad. Szóval, nagyon sokrétű témakör. De ahogy látom a megkezdett kutatásokat és a most készülő kötetet, minden egyetem vezetősége nyitott erre. Ez nem a bölcsek köve lesz, de ha húsz ember pl. a Semmelweis Egyetem rektorától a miskolci rektorig, a Szolnoki Főiskola rektorától a Műszaki és Gazdasági Egyetem dékánjáig másokkal együtt összerakja és megírja, hogy az ő szakmájukból, szemléletükből, a náluk megjelenő emberanyagból, és abból, hogy milyen náluk az oktatásirányítás mi következne, akkor már sokat tettünk. Persze nem biztos, hogy ez tetszeni fog az adott minisztériumnak vagy főhivataloknak.

Egyébként a közoktatást mi előbbre vettük, mint a felsőoktatást, mert ez az, amit nem tud kikerülni a politika. A felsőoktatásra még mondhatja, hogy „éljen, ahogy akar” – mint ahogy ez látszik is –, vagy „pusztítsák el egymást”. De a közoktatás mindenkin „átmegy”, és itt az utolsó lehetőség, hogy valakinek formáljuk a személyiségét. Közben már rájöttünk, hogy ezt a két témát együtt kellett volna kutatni, de mivel az egyesületünk egy alulról szerveződő, alapvetően városi szinten működő szervezet, csak azt vállalhatja fel, amihez ereje is van.

E: Számos ténykedése mellett a felsőoktatásban is évtizedek óta jelen van, ezért érdekelné a véleménye, hogy a felsőoktatás reformja kapcsán melyek azok a kérdések, amelyekről szakmai és társadalmi vitát kellene folytatni?

K. I.: Egy kicsit hirtelen ért a kérdés, mert most már régóta csak az üzletemberképzéssel foglalkozom..., de azt gondolom, hogy ha személyiségközpontú lenne a felsőoktatás, többet érnénk el. Erre természetesen fel kellene készíteni minden felsőoktatási tanárt. Ugyanakkor a felsőoktatásnak adekvátnak kellene lennie a munkaerőpiac igényeihez. Ne legyen jó a diagnózis, de hamarosan tízezrek kerülhetnek az utcára friss diplomával a zsebükben! A harmadik dolog: azok a tartalmi elemek a felsőoktatásban, amelyek „eurószabatossá” teszik az embert. Tiltakoznak a diákok, hogy miért kell nyelvvizsgákat tenni, de nézze meg azokat, akik a nyelvekben jártasak, hogy hol tartanak. Ott vannak Brüsszelben s a világban ezrével a magyar fiatalok. Tehát: egyrészt az emberépités, az életjártasság adása a fő feladat, hogy minden helyzetben megállja a fiatal szakember a helyét; másrészt a képzés tartalmának átgondolása, hogy eladható legyen a piacon az a tudás, amit a fiatal szakember megszerzett.



Természetesen külön véleményem van a tanárképzésről, hiszen 25 évig dolgoztam ezen a területen. 1997-ben született meg a 111-es rendelet a személyiségközpontú és gyerekközpontú tanárképzésről. Ez a rendelet elindított valami változást, de a folyamat országos szinten megtorpant, sőt, félek a visszarendeződéstől. S most mivel szembesülünk? Hogy személyiségközpontú tanárképzésre lenne szükség: erős, önjáró, önmagukat alakítani képes pedagógusok és tanítványok kellenének! Ha a főiskolákon, egyetemeken megkapnák a tanár szakos hallgatók ehhez a muníciót, nem itt tartanánk. Természetesen azért néhány olyan intézmény is van, amely tényleg új típusú tanárképzést valósít meg, de országos szinten a visszarendeződéstől is tarthatunk.

E: Vannak olyan változások, amelyek pozitív irányba hatnak?

K. I.: Van egy nagy lendület, amiről talán kevesen tudnak: az Akadémiának és a Kormányának van egy közös stratégiai kutatási terve, melynek első nagy terméke november 29-én az Akadémia kiadásában jelenik meg. Ez a projekt összesen 16 kutatási területet ölel fel. A következő évben ennek keretében lesz egy embernevelés-kutatás is, ami nagyon sok szeletből áll: a születendő gyerek segítése azáltal, hogy a felnőtteknek milyen kultúrát adunk, a korai fejlesztéstől a munkaerőpiaci átképzésig az egyes képzési szintek kérdései, az önjáró emberré nevelés lehetőségei, stb. Ebben a kutatásban magam is benne vagyok, sőt, én szerkesztem a kötetet. Ezek stratégiai kutatások, s hogy van ilyen Magyarországon, az már egy nagy előrelépés. A kutatást nagyrészt az Akadémia végzi, de ezzel megteremtődik a lehetőség a tudományos alapú kormányzásra is. A jövő évi kutatási tervben van pl. egy olyan kutatás, amelynek az a címe „Mit csinál fenséged, az Ember 2050-ben?” – vagyis: amikor a mostani munkahelyek 90%-a már nem lesz, otthon kell dolgozni, meg kell szervezni a munkát, vállalkozni kell. Mindkettő perspektivikus kutatás, amelyek megmutathatják, hogy hogyan kell ráállítani az országot az „önjáró ember” megépítésére az óvodától kezdve az egyetemig vagy a felnőttképzésig.

E: Mit szeretne a következő pár évben a PEM ügyvezető elnökeként megvalósítani?

K. I.: Azt szeretném, ha az ember életében fontos összes tudományterülethez lenne kutatási programunk – nekünk is. Hogy ezt mennyire támogatja az Akadémia vagy a Kormány, az most nem annyira érdekel. Ami engem inkább érdekel, hogy létre lehet-e hozni egy olyan civil szervezetet, amely az ember szempontjából fontos összes tudományterületet lefedi azzal a hatékonysággal, ahogy a szervezetünk jelenleg működik. Egy év alatt kikutatni, megírni, és átültetni olyan formába, hogy a politikusok és a tanárok számára is használható legyen – ez a cél! Ehhez azonban az kell, hogy akik egy-egy témához értenek, összejöjjenek, és legyen, aki menedzseli őket. A mi egyesületünk egy menedzser-egyesület, bár még nincs elég szponzor hozzá. Az államapparátus mindig nehezkesebb a civil szféránál. De ez csak akkor működik, ha összefognak a civil szféra tagjai, s nem engedik, hogy a politika két táborra ossza őket. Nincsen olyan, hogy „baloldali” és „jobboldali” tudós, csak olyan tudós van, aki érzi, hogy hasznosítják, amit tud, vagy olyan, akinek erre nincs szüksége, mert jól el van az elefántcsont-tornyában. Én optimista vagyok e tekintetben, mert az értelmiség (is) „szolgáltni” akar, s minden szabadidőmet erre áldozom, mert hiszem, hogy létre lehet hozni egy ilyen tudós szervezetet.